

Uferné Sárközi Ágnes

## KISISKOLÁS ÉVEIM JÁSZBERÉNYBEN

Nézegetem tablóképeim, tanáraim, osztálytársaim fényképeit, az aláírt nevekkal. Vannak, akik nevét el se kell olvasnom, vannak, akikre már csak nehezen emlékszem, de elolvastván azokat, lassan ismerősek lesznek. Ha viszont most találkozónék velük, nem tudom, megismerném e mind. Vannak olyanok, akikkel kapcsolatban csak halvány emlékfoszlányok lebegnek előttem, de vannak egynéhányan, akikkel közös élményeim is maradtak, akikkel életemben később is találkoztam. Egyszer előfordult már az is, hogy valakitől meg kellett kérdezmem, ki vagy.

Majd tovább nézem azokat..... és ott vannak tanárnőim és tanáraim tablóképünk felső sorában, azok az egyéniségek, akik az oktatás, a nevelés művészei voltak, akiktől a szellemi színvonalat kaptuk, amit akarva-akaratlan vittünk tovább életünk folyamán, amiért néha irigyeltek is bennünket. Valaha biztosan ők is egy előbbi generáció tanítványai voltak, olyanoké, akik lelkesen adták tovább, amit ők kaptak neveltetésük ideje alatt. Egy kis csapat áll most össze előttem a tanári karból, felsorolom őket, kihagyva azt, hogy milyen szakosok voltak, de fejet hajtvva szorgos munkájuk előtt.

Az Állami Általános Leányiskola tablóképein (1948-1956 között): Szombatfalvi Béláné, Blénessy Jánosné (Dóci néni), Bóna Antalné, Szűcs Béla igazgató úr, Frajka Mária osztályfőnök, Detki Kálmánné, Várszegi Mártonné, Tóth Vincéné, Váradai János, Varga Edit, Balogh Jánosné, Gedei Józsefné és Redler László láthatók. Mindegyiküknek köszönhetek (ünk) valamit de nem lehet azt már annyira részletezni, mit és mennyit. Ha most mégis jobban kiemelném valamelyiküket, azt csak amiatt teszem, mert valami miatt jobban emlékezetembe íródtak, mert saját érdeklődésem alakulását egy idő után már az is befolyásolta, melyik tanárom, tanárnőm által képviselt szakterülethez vonzódtam annak idején jobban.

### *Az Állami Általános Leányiskola (Központi, a későbbi Székely Mihály Iskola)*

Mielőtt ide kerültem, 2-3 évig testvéreimmel a Zárdába jártam a katolikus óvodába, amit egy Fidencia nevű óvónéni vezetett. Itt tanultunk meg zenekíséret mellett egy tucat mikulás- és karácsonyváró éneket, amit még gyerekeimnek is továbbadtam, és amit majd ők is meg szeretnének őrizni. Már most kértek arra, hogy ne felejtsem felírni nekik. Itt tanultunk meg nyugodtan ülni, figyelni és szót fogadni, itt tanultunk meg válaszolni, ha kérdeztek, itt hallgattunk mesefelolvasást, és tapasztaltuk meg először a közösséget. Ötéves koromban pedig földig érő, világos, könnyű, lenge

ruhában, angyalszárnyakkal hátamon innen vezettem az Úr oltárához az első osztályos - elsőáldozó fiúkat -, ahol a haboskávés közös reggeli felejthetetlen volt. Régi városi szokás szerint pedig egyszer bennünket – mint óvodásokat is – magyar ruhába öltöztettek, amit a házi varrónő varrt, és úgy kaptak bennünket lencsevégre. Ez a szokás a szocialista időben lassan csak elmaradt, mint ahogy az elsőáldozást, a bérnyálást sem lehetett később már annyira újra ütni. De szüleink próbálták továbbra is tartani a tradíciót, még ha egyeseknek az akkor már nagyon nem tetszett.

A beiskolázás hozta az ezzel járó örömeket; iskolatáska, könyvek, tolltartó, kinek-kinek milyenre telt. Még arra emlékszem, hogy „rolós” tolltartó csak a gazdagabb gyerekeknek volt, a szegényeknek olyasfajta fából való „húzó-szolással” kellett megelégedniük. De nem foglalkoztunk ezzel, mert arra kellett figyelni, hogy mit is mond a tanító néni. Ismerkedtünk a betűkkel, a számokkal, majd olvasni, írni és számolni kezdtünk. A palatábla pedig éppen – röviddel előttünk – kiment a divatból. Mi már füzetekbe írtunk. Teltek a napok, és szaporodott a tudásunk, csillogtak a gyerekszemek. Szerencsére nem kellett mindennap felelnünk. Leginkább olyankor pihenhattunk egy kicsit, ha valaki mást feleltettek. Ezek voltak az iskolában töltött legszebb percek, hiszen feloldódott a feszültség. Akkoriban még mintegy másfél évig hittant is tanulhattunk. Szinte az egész osztály innen indult hófehér új ruhában elsőáldozásra a Nagytemplomba. Ez alkalommal egy emléklapot kaptunk, és végezetül egy fényképész is megörökített bennünket. Az én fényképem pedig felnagyítva még hónapokig kinn volt a kirakatban. Ezt az emlékezetes eseményt nem sokkal később a kispajtássá avatás követte. A családok a tradíciók őrzése mellett az újat is kénytelenek voltak befogadni, így a két dolog párhuzamosan élt egymás mellett.

Volt egy osztálytársnőm, aki a közelünkben lakott, akivel éveket nagyon jó barátságban voltam. Valószínűleg May Károly könyvének hatására vett rá arra, hogy kössünk vérszerződést. Nagyon nehezen engedtem meg neki, hogy beleszúrjon az ujjbegyembe. A vércseppeket aztán egy pohár vízbe cseppentettük, és ki-ki megitta a másikat. A későbbiekben mindketten messzire kerültünk, és minden hűségeskü ellenére már 45 éve nem hallottunk egymásról.

Az ötödik osztálytól kezdődött a kötelező idegen nyelv: az orosz tanulása. Nekem ebben a tekintetben előnyt jelentett az, hogy orosz tiszti családok laktak házunkban, így velük is tudtam gyakorolni. Érdekelt az idegen nyelv logikája, és ha az akkor francia lett volna, biztosan azzal is ugyanúgy megbirkóztam volna. A családban bátyám lett a példakép – ő mindig kitűnő tanuló volt –, és én sem akartam mögötte maradni. Habár második gyerekként mindig szerényen vissza kellett húzódnom. Maruszja néni<sup>1</sup> segítségével pedig lassan a német nyelv alapjaival is ismerkedhettem. Ezen kívül egy

---

<sup>1</sup> Egy emigráns orosz arisztokrata, egy gárdatiszt sógornője, akik a cári Oroszország bukása után Jászberényben kötöttek ki

rövid ideig még zongora órákra is jártam, aminek ugyan nem sok értelme volt, mert csak az iskolában tudtam gyakorolni. Így aztán hamar meg is untam.

A kézimunkázást, amit valaha anyáink tanultak, a mi iskolánkban a barkácsolás váltotta fel. Én például repülő-modellezést tanultam, ami egyértelműen az orosz-szovjet minta követésének számított. Nem is volt az annyira szörnyű, mert egy kicsit fejlesztette a technikai érzékünket. Így aztán ez is hasznomra lett az életben, úgyhogy háztartásomban a kisebb javításokat mindig el tudtam végezni.

### *Úttörözés és egyéb iskolán kívüli tevékenységek*

A kor jellegzetességeinek egyike volt az úttörőmunka. A március 15-i, de főleg a május elsejei felvonuláson illet mindíg úttörőruhában megjelenni. Az ünnepi alkalomkor viselt fehér blúzt sokunknak vallásos nagyanyáink régi, fehér sifon hálójingjeiből csináltatták szüleink. A cipőre és rakott szoknyára valót pedig más módon kellett összekuporgatniok. Annak idején sok család nagy szegénységben élt. Előfordult, hogy a szülők, nagyszülők átalakított ruháit viseltük. Többnyire a házi varrónő szabta, varrta át az összeszedett darabokat. 1956/57-ben sokan a templom által szétosztott, osztrák szeretetsomagokból válogatott ruhadarabokból egészítették ki ugyancsak hiányos ruhatárukat .

Úttörővé avatásunkra már csak halványan emlékszem. Őrsi óráink politikamentesek voltak. A foglalkozások témáit magunk határozhattuk meg. Kisebb színdarabokat



*A csasztuskázó brigád*

tanultunk be, irodalmi délutánokat, madarak-fák napját rendeztünk, és ünnepeltünk. Most a szokásos iskolai zászlófelvonás, és még az jut eszembe, hogy a különböző iskolai ünnepeken kórusban daloltunk sok szocialista, hazafias éneket. Az egyik refrénje volt, hogy Éljen Rákosi elvtárs...., amire éppen még emlékszem. Ezzel szemben a Petőfi-versek valamivel jobban az emlékezetemben maradtak, és jeles történelmünk határkövei, a sok-sok történelmi évszám, amire nagy szorgalommal Váradi tanár úr tanított meg bennünket.

A nyaranta megrendezett csillebérci úttörőtáborba csak néhányan jutottak el. Egyik osztálytársnőnk – Szántai Katalin - volt az, aki részt vett a felszabadulás 10. évfordulója alkalmából rendezett ünnepségen, melynek keretében a budapesti gyerekek a vidékieket fogadták. Erre az alkalomra egy szép jászos hímezésű zászlót is vitt magával. A zászló tizenkét hímezett négyszögből volt összevarrva, amit az iskola tanárnői hímeztek ki.

Az úttörözésről a budapesti úttörővasút jut eszembe, amit egyszer sikerült megismernem. Egy budapesti rokonunk ajándékozott meg ezzel az élménnyel. Nekem, mint 12 éves gyereknek hatalmas élmény volt a kisvasúton való utazás. Ennél nagyobb élményt csak a Vidámparkba tett osztálykirándulás jelentett, amikor alig tudtunk betelni az ott látottakkal, hiszen Jászberényben ilyen esemény ritkán adódott. Annak idején errefelé csak néha-néha jelenet meg egy cirkusz, ami mégis hozott valami vidámságot és szórakozási lehetőséget.

Általános iskolás éveimre esett Sztálin elvtárs halálának híre. Ezek a napok se teltek el nyomtalanul, bár ismerőseim közül őt nem siratta senki. A városunkban állomásozó orosz tisztek viszont – akiket gyakrabban lehetett látni mint a kiskatonákat – nagyon fegyelmezetten jártak-keltek, és karjukon fekete szalagot viseltek. Emlékezetem szerint a magazinon – a Táncsics Mihály utcai orosz üzleten –, ahová bevásárolni jártak, fekete zászló lengett. A házfalon pedig gyászosan ott díszelgett Jozsif Visszarionovics hatalmas plakát-fényképe.

Az ötvenes évek fociőrülete az iskolát is áthatotta. A 6:3-ra végződött angol magyar meccs valósággal lázba hozta a tanári kart. S mivel igazgatónk férfi volt, osztálytermeinkben mi is hallgathattuk a mérkőzést az ott elhelyezett hangszórókon. A tanulás mellett ilyen események voltak azok, amik tarkították életünket, és ötven év után már jobban emlékszik ezekre az ember, mint arra, hogy hogyan működik a dinamó, vagy hogyan kell elvégezni egy gyökvonást.

Az iskolán kívüli foglalkozáshoz tartozott az ún. „csasztaskázás”. Igazgató urunk felesége - Szűcs Béláné - néhányunk részvételével csasztaska brigádöt alakított. Jártuk vele a tsz-eket, az Állami Gazdaságot, hogy énekünkkel, táncunkkal jó kedvre derítsük a melegben küszködő, arató-cséplő embereket. Ők aztán frissen fejt tejjel és puha kenyérral kedveskedtek nekünk. Természetesen emiatt sokszor próbákra kellett járnunk, és ez akkor nekünk nem kevés szabadidőbe került. Nekem osztályidegen származásom miatt ez egyéb hasznot is jelentett, mert enélkül nem vetek volna fel gimnáziumba.

További kulturális eseményt jelentett egy színi előadás. A leányiskola és az akkor a Zárdában fészkelő fiúiskola közösen mutatta be az „Egri csillagok” című darabot. Népes közönség, a város kicsije és nagyja egyaránt ott szorongott előadásainkon. A mi iskolánk hasonló sikerrel adta elő a Jávorfácska című darabot, melynek bevétele egy egyhetes balatoni kirándulás költségeinek jelentős részét is fedezte.

Tagja voltam a Bakki József által vezetett kórusnak is. Velük jutottam el egyszer a Magyar Rádió stúdiójába. A velünk készült felvételt később sugározta is a rádió. Ha jól emlékszem, akkor egy finn dalt énekeltünk sikeresen: a Vejnemöjnet....., ami úgy hangzott, hogy: „Játszott Vejnemöjnen ujjá, harsogott a hárfá húrja, hegy-völgy rezgett, szikla zengett, mind a szirtek mennydörögtek...” ami még most is a fülemben cseng.

Két, közös iskolai kirándulásunkra emlékszem még. Az egyik Miskolcra és környékére, a másik a Balatonhoz vezetett. Az akkor fiatal tanárnőink: Frajka Mária és Varga Edit szervezték ezeket az utakat. 1955-ben a Balatonhoz édesanyám is velünk jött, mint szülői kísérő. Végre mi is „világot” láthattunk, mert Budapesten kívül egyáltalán nem ismertük szép hazánkat. Miskolcon színházba is elmentünk, ezenkívül Görömbölytapolca és Lillafüred megismerése is szerepelt a programban. A Balatonnál pedig fürödtünk és kirándulgattunk.

### *A kis érettségi és a ballagás*

A nyolcadik osztály befejezésekor ún. kis érettségit tettünk. A gimnáziumi érettségire hasonlító eseményre nagy izgalommal készültünk. Úgy tudom, hogy ezt a kísérletet csak kétszer alkalmazták, utána felhagytak vele, mert nem vált be.

A szertartás-szerűen megrendezett ballagások városi ünnepségnek számítottak. Ha nem mi ballagtunk éppen, akkor ismerős vagy rokon búcsúzott iskolájától. Ilyenkor pedig illett elmenni oda, no meg sok embert a kíváncsiság is hajtott. A ballagás után néhány tanárnak még búcsúzó szerenádót adtunk, ugyanúgy, mint egykoron a szerelmes fiúk adtak választottjuknak hódolatuk jeléül.

Zakróczy Béla

## EMLÉKEZÉS A 858-AS JÁSZ CSERKÉSZCSAPATRA

A csapat utolsó nagytáborra Volócon

A Felvidék visszacsatolása adta az ötletet ahhoz, hogy a Kárpátokba menjünk táborozni. Fuchs Ernő parancsnok úr Fülekre utazott egy barátjához látogatóba. Felvette a kapcsolatot az ottani cserkészekkel, és megkérte őket, hogy segítsenek a táborhely kiválasztásában. Ők a lengyel határ menti Volócot javasolták. A parancsnok úr visszatérte után összehívott bennünket és közölte a jó hírt, amit örömmel fogadtunk.

Ezt követően elkezdődött a felkészülés, s csatlakozott hozzánk a jászberényi gimnázium, és egy gyöngyösi csapat is. Kedvező hírek tartottuk a füleki cserkészek részvételét, annál is inkább, hiszen közülük sokan beszéltek jól szlovákul.

1939. július 2-án végre elérkezett a nagy nap. Korán reggel indultunk Jászberényből két bérelt kocsival. Útunk során a következő állomásokat érintettük: Jászberény, Pusztamonostor, Jászfényszaru, Boldog, Hatvan. Itt a bérelt kocsikat más szerelvényre kapcsolták, s itt szálltak fel a gyöngyösiék. Folytattuk utunkat: Hort-Csány, Vámosgyörk, Karácsond, Ludas, Kálkáporna, Füzesabony, Szihalom, Mezőkövesd, Mezőkeresztes-Mezőnyárád, Csincsetanya, Emőd, Nyékládháza, Kistokaj, Miskolc, Tiszaluc, Szerencs, Bodrogkeresztur, Olaszliszka-Tolcsva, Sárospatak, Sátoraljaújhely, Borsi, Bodrogszerdahely, Szomotor, Óros, Nagygéres, Királyhelme, Perbenyik, Ágcsernyő, Csap, Eszeny, Bátyu, Szernye, Barkaszó, Mezőterebes-Gorond, Várkulcsa, Munkács állomását érintettük. Itt csatlakozott hozzánk az öt füleki cserkész.

Munkácson hosszabban időztünk. Parancsnokunktól három órát kaptunk városnézésre. Jólesett a kikapcsolódás, hiszen még meglehetősen hosszú utazás várt ránk. Ezeket az állomásneveket is feljegyeztem: Munkács-Dohánygyár, Frigyesfalva, Szentmiklós, Kishídvég, Újtővisfalva, Szolyva-Hársfalva, Szászonka, Ocsitelep, Oca, Zányka, Almamező és Volóc nevét írtam be naplómba.

Úticélunkra, Volócra reggel érkezünk meg. A vagonokat lekapcsolták, így kényelmesen tudtunk hozzájutni a csomagunkhoz. A vonatnál várt bennünket egy fiatal magyar erdész. Kocsikba raktuk a felszerelésünket, s az erdész vezetésével a hegyoldalba mentünk a kijelölt táborhelyre, a három csapat külön helyet kapott.

Az első napon csak a tábor építésével kellett törődnünk, az étkezéssel nem volt gondunk, mert a program szerint nagy edényekben hozták fel az ennivalót. Táborverő csapatunk három őrsből állt. A munkában segítettük egymást. Az erősebbek baltát kaptak, és kivágták az előre megjelölt fákat. Azokat a sátor méretének